

KS. JANUSZ KANIA

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI OŚRODKA ARCHIWÓW, BIBLIOTEK I MUZEÓW KOŚCIELNYCH PRZY KUL ZA LATA 1976—1985 *

I. PODSTAWY DZIAŁANIA

Zadania Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych określiły ogólne wytyczne i konkretne dyrektywy Episkopatu oraz zatwierdzone przez Senat Uniwersytetu statut tego zakładu. Wymienione rodzaje normatywów powstały w ścisłym związku z jego genezą i przeznaczeniem.

Inicjatywę powołania tej placówki podali i sformułowali wstępny projekt uczestnicy kursu bibliotekarskiego dla pracowników bibliotek kościelnych przy instytucjach diecezjalnych i zakonnych, odbytego w Bibliotece Uniwersyteckiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (BU KUL) w dniach od 16 do 22 sierpnia 1955 r. Wówczas to skierowano odpowiednie dokumenty do Episkopatu i Przełożonych Zakonnych na ręce Przewodniczącego Episkopatu Polskiego ks. bpa dra Michała Klepacza w Łodzi (Teczka Nr 5. Lublin, 22 sierpnia 1955 r.), a także Rektora KUL ks. prof. dra Józefa Iwanickiego (Teczka Nr 5. Lublin, 22 sierpnia 1955 r.). Kopie pisma rozesłano do 18 diecezji oraz do 19 zakonów i zgromadzeń,

* Prezentowany artykuł stanowi kontynuację serii publikowanych opracowań sprawozdawczych, której ostatnim ogniwem jest pozycja zamieszczona przed dziesięcią laty w niniejszym periodyku — s. Letycja J. Wojsław: Sprawozdanie z działalności Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy KUL za lata 1974—1975. *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*. T. 33: 1976 s. 361—365. Przy opracowaniu niniejszego wykorzystano materiały z archiwum własnego Ośrodka ABMK przechowywane w następujących teczkach: Nr 1. Organizacja Ośrodka; Nr 2. Akta czasopisma; Nr 3. Pracownia mikrofilmowa; Nr 4. Sprawozdania roczne pracowni mikrofilmowej; Nr 5. Kurs dla pracowników bibliotek kościelnych. Rok 1955. Rezolucje; Nr 5. Zjazd ABMK. Rok 1957; Nr 6. Akta personalne; Nr 7. Finanse; Nr 8. Sprawozdania roczne Ośrodka ABMK. Począwszy od roku akademickiego 1980/81 odpowiednią dokumentację zawierają posyty: Dokumentacja ABMK; Sprawy ogólnopersonalne; Inwestycje; Yad Vashem, Jerusaleń, Izrael. Szereg danych podają artykuły dotyczące Ośrodka zamieszczone w obu zeszytach pierwszego tomu naszego czasopisma z lat 1959—1960, a także Kalendarium Biblioteki autorstwa Kazimiery Wiśniowskiej, zamieszczone w tomie 23: 1971, szczególnie s. 36—39.

których przedstawiciele brali udział w kursie. Wśród 58 sygnatariuszy rezolucji znajduje się podpis diakona Józefa Glempa. Prymas Polski w przemówieniu wygłoszonym 20 października 1985 r., w trakcie uroczystości nadania mu tytułu doktora honoris causa przypomniał swój udział we wzmiankowanym kursie. Gremium uczestników w trakcie dyskusji uzgodniło wówczas, a następnie przedstawiło Rektorowi KUL i Episkopatowi podany w formie petycji pogląd o konieczności utworzenia w BU KUL dodatkowego etatu „przy ewentualnej finansowej pomocy Władz Diecezjalnych i Zakonnych” dla stworzenia ośrodka informacji i poradnictwa w zakresie bibliotekoznawstwa oraz archiwistyki kościelnej. Tak więc już pierwszy projekt zakreślał takie pole działania Ośrodka, które przekraczało ramy biblioteki, a tym samym predestynowało tę placówkę do oddzielenia od BU. Powyższą tendencję utrwaliło poszerzenie koncepcji przez dyrektora BU KUL o. dra Romualda Gustawa OFM o dział muzealny, co znalazło wyraz w piśmie do bpa Klepacza z 6 grudnia 1955 r. List ten zawiera także prośbę o pomoc finansową dla zamierzonego przedsięwzięcia.

Przekonanie dla idei Ośrodka ABMK istniejące w środowisku archiwistów, bibliotekarzy i muzeologów kościelnych, spotkało się z wolą hierarchii skoordynowania prac we wszystkich tych dziedzinach w skali całej Polski. Ojca Gustawa wezwano na Plenarną Konferencję Episkopatu odbywającą się w Częstochowie w dniu 27 sierpnia 1956 r. z referatem informacyjnym na temat Ośrodka. Projekt ujęty w ramy regulaminu znalazł całkowitą aprobatę Konferencji, która powołała ABMK do życia i podjęła uchwałę o dotowaniu przez poszczególne diecezje nowej placówki KUL; erygowanej następnie na tej podstawie przez Senat Akademicki w dniu 20 grudnia 1956 r. jako uniwersytecki zakład naukowy (Teczka Nr 1. M.in. pismo kierownika ABMK do posła, prof. dra Z. Makarczyka w KUL z 13 listopada 1957 r. L.dz. 1676/57).

Jeszcze przed uchwałą Senatu, bo 18 grudnia decyzją Sekretarza Episkopatu, ks. bpa dra Zygmunta Choromańskiego, został mianowany na kierownika ks. mgr Eugeniusz Reczek TJ „upoważniony do prowadzenia prac, określonych przez statut tegoż Ośrodka, na terenie jednostek kościelnych (diecezjalnych i zakonnych). Kurie Diecezjalne i Zakonne oraz Zarządy Bibliotek i Archiwów Kościelnych zechcą udostępnić mu wszelkie zasoby biblioteczne i archiwalne, okazywać pomoc w pracy i korzystać z jego dyrektyw” (Teczka Nr 1. Pismo Nr 1540. Warszawa, 18 grudnia 1956 r.). Identycznie określa uprawnienia sekretarza generalnego Ośrodka dokument Prymasa wystawiony 25 marca 1960 r. na nazwisko ks. doc. dra Polesława Kumora (Teczka Nr 1. Prymas Polski Stefan Kardynał Wyszyński. Warszawa, 25 marca 1960 r. Nr 1755/60/P.). Ksiądz Reczek został zaangażowany formalnie przez Uczelnię w charakterze kierownika 15 stycznia 1957 r. (Teczka Nr 1. Protokół z 24 grudnia 1957 r. Nr 1700/57).

25 marca 1957 r. Prymas Polski w piśmie skierowanym do Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych w Lublinie wita nową agendę i określa jej zadania: „Jest to placówka naukowa o szeroko zakrojonych celach. Zadaniem jej jest prowadzić centralną ewidencję wszystkich archiwów, bibliotek i muzeów kościelnych w Polsce i utrzymywać z nimi jak najdalej idącą współpracę w zakresie archiwistyki, bi-

bibliotekarstwa i muzealnictwa kościelnego. Ośrodek ma wydawać instrukcje zmierzające do ujednoczenia, opracowywania kościelnych zbiorów archiwalnych, bibliotecznych i muzealnych oraz ma ułatwiać udostępnianie tych zbiorów, a także przyczynić się do zachowania ich przed zniszczeniem. W oparciu o Bibliotekę Uniwersytecką KUL — owo centrum dokumentacji piśmiennictwa religijnego w Polsce — Ośrodek prowadzi prace nad polską bibliografią teologiczną, zarówno retrospektywną jak i bieżącą. A że do prowadzenia tak odpowiedzialnych prac potrzebni są fachowcy, dlatego Ośrodek zajmie się stałym przygotowaniem specjalistów w zakresie archiwistyki, bibliotekarstwa i muzealnictwa kościelnego przez kursy szkoleniowe i wydawanie odpowiedniej literatury. Jeśli gdzie, to przede wszystkim w tak ważnym dla kultury dziele winny zespolić się w zgodnym wysiłku wszystkie zainteresowane czynniki, by współpraca ich wydała spodziewane plony. Temu dziełu i wszystkim jego pracownikom z serca błogosławieństwo” (Teczka Nr 1. Dokument, zaopatrzonej w pieczęć i własnoręczny podpis Prymasa).

Dokument ten przewidziany, na podstawie wcześniejszego uzgodnienia, do publikacji w mającym się ukazać w r. 1957 (a nie wydanym) pierwszym numerze organu Ośrodka ABMK „Biuletyn Informacyjny”, a to w tym celu, aby otworzyć „oczy pracownikom instytucji kościelnych na fakt, że działalność Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych nie jest li tylko prywatną sprawą KUL, lecz dziełem o szerokim zasięgu kulturalnym, prowadzonym na zlecenie najwyższych instancji kościelnych” — nie ujrzał aż do chwili obecnej światła dziennego. Zamieszczony wyżej tekst nie posiada jedynie części wstępnej, traktującej ogólnie o znaczeniu dla historii i kultury polskiej historycznych źródeł przechowywanych w archiwach kościelnych (Teczka Nr 2. M.in. Pismo ks. Reczka do sekretarza Prymasa z 15 marca 1957 r.).

Na życzenie kardynała Wyszyńskiego Ośrodek ABMK zorganizował w dniach 26—27 czerwca 1957 r. Pierwszy Zjazd Archiwistów, Bibliotekarzy i Muzeologów Kościelnych na Jasnej Górze. O błogosławieństwie papieża dla uczestników zawiadomił Sekretariat Prymasa Polski subsytyt Dell’Acqua radiogramem z 25 czerwca. Tegoż dnia swoje oraz całego Episkopatu błogosławieństwo przekazał uczestnikom zjazdu Prymas. W dniu następnym zapewnienie pełnego poparcia przesłali zgromadzeni na konferencji w Warszawie wyżsi przełożeni zakonni. Wśród podjętych w Częstochowie uchwał znalazło się stwierdzenie o konieczności „zmikrofilmowania ważniejszych dokumentów i akt we wszystkich archiwach kościelnych”, a to w celu „zabezpieczenia i ułatwienia korzystania” (Teczka Nr 5).

Już 5 września 1957 r. Rektor KUL nadał bieg sprawie wydzielenia po Nowym Roku Ośrodka ABMK z ram organizacyjnych BU w agendę podległą bezpośrednio Rektorowi. Utworzono Komisję Prawników powołaną przez Senat do rozpatrzenia projektu statutu Ośrodka (Teczka Nr 1). Od początku traktowano związek organizacyjny z BU KUL jako stadium przejściowe. Doceniano natomiast wagę zaplecza, jakie stanowi zbiór biblioteki dla wszystkich działów ABMK, a fachowy personel tejże, dla jego referatu bibliotecznego. W październiku 1957 r. na Jasnej Górze prowincjałowie zakonni zawarli porozumienie z kierownikiem Ośrodka w sprawie obowiązkowych składek na rzecz zakładu, i to poczynając od

października tegoż roku (Teczka Nr 7. Prowincjał Karmelitów do Kierownictwa ABMK. Kraków, 18 stycznia 1959 r.). W pierwszym okresie istnienia nowej placówki była ona finansowana głównie z kas diecezjalnych i zakonnych (Teczka Nr 1. Pismo L.dz. 1679/57 z 4 grudnia 1957 r.). Ostatecznie 25 czerwca 1959 r. Senat Akademicki KUL zatwierdził obowiązujący do dziś statut, nadający Ośrodkowi w strukturze Uczelni status międzywydziałowego zakładu uniwersyteckiego o charakterze naukowym i badawczym, ustalając że jest on finansowany przez Kwesturę KUL „ze specjalnych świadczeń kurii diecezjalnych i zakonnych na ten cel uiszczanych oraz z ogólnych funduszy Uniwersytetu zgodnie z budżetem KUL” (§ 15). Tekst statutu nawiązuje wprost do postanowienia Episkopatu Polskiego o powołaniu i przeznaczeniu Ośrodka (§ 3).

Szczególnie ważnym etapem w organizacji działalności zakładu było powołanie przez poszczególne diecezje i zakony — jeszcze w latach pięćdziesiątych — delegatów do współpracy z Ośrodkiem ABMK w liczbie 25 przedstawicieli diecezji oraz 53 reprezentujących zakony, w tym 15 delegatek zgromadzeń żeńskich (Teczka Nr 1. Zestawienie delegatów do współpracy z Ośrodkiem ABMK).

Aktualność kształtujących się od r. 1956 i ostatecznie sformułowanych w r. 1959 założeń oraz metod ich realizacji, podtrzymuje pismo wystawione w Sekretariacie Prymasa Polski w Warszawie dnia 19 czerwca 1984 r. i skierowane na ręce dyrektora ABMK ks. prof. Z. Zielińskiego, stwierdzające co następuje: „Jego Eminencja Ks. Kardynał Prymas zapoznał się z przedłożeniami Ks. Profesora i życzy Mu oraz Współpracownikom owocnej pracy w dziedzinie kościelnej archiwistyki, działań zabezpieczających przeszłość Kościoła — zgodnie z przepisami Statutu Ośrodka Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” (Teczka: Dokumentacja ABMK. Pismo Nr 1630/84/P).

II. ORGANIZACJA

1. Dyrektor

Funkcję dyrektora w latach objętych sprawozdaniem pełnili kolejno księża profesorowie, doktorzy habilitowani: Józef Rybczyk, Bolesław Kumor, Zygmunt Zieliński. Na początku r. 1978 ustąpił pełniący obowiązki kierownicze od 24 grudnia 1957 r. profesor nadzwyczajny w II Katedrze Tekstu Prawa Kanonicznego ks. Rybczyk. W marcu 1978 r. objął ją dotychczasowy wieloletni sekretarz generalny Ośrodka ABMK, profesor zwyczajny w Katedrze Historii Kościoła w Czasach Nowożytnych na Wydziale Teologicznym ks. Kumor, który zrezygnował z tej funkcji w następnym roku. 1 kwietnia 1979 r. dyrektorem został ks. docent Zieliński, kierownik Katedry Historii Kościoła XIX i XX wieku tegoż wydziału, od r. 1980 profesor nadzwyczajny. 11 maja 1985 r. Senat przyjął rezygnację ks. Zielińskiego, powierzając zwolnione stanowisko ks. doc. drowi hab. Markowi Zahajkiewiczowi, kierownikowi Katedry Historii Kościoła w Średniowieczu i kierownikowi Instytutu Historii Kościoła na Wydziale Teologicznym.

2. Zastępcy dyrektora — referenci poszczególnych sekcji

Przez cały okres sprawozdawczy na stanowisku referenta działu archiwalnego pozostawał profesor nadzwyczajny, od r. 1975 zwyczajny, kierownik Katedry Nauk Pomocniczych Historii Kościoła ks. dr hab. Stanisław Librowski, a miejsce referenta spraw muzealnych zajmował docent, od r. 1982 profesor nadzwyczajny ks. dr hab. Władysław Smoleń. Dział biblioteczny był obsadzony w latach akademickich 1977/78—1979/80 przez o. mgra Władysława Sotowskiego OFM, pracownika Biblioteki Uniwersyteckiej KUL; w pozostałych latach wakował. Nie posiadał swego referenta dział bibliograficzny.

3. Sekretarz

Sekretarz, do października r. 1958, tj. do czasu wydzielenia Ośrodka z Biblioteki Uniwersyteckiej zwany kierownikiem Ośrodka ABMK, w myśl statutu zatwierdzonego 25 czerwca 1959 r. kieruje pracami biura, będącego organem wykonawczym tej placówki naukowej, zależnej bezpośrednio od rektora KUL. Zgodnie z nominacją rektorską z 16 lutego 1960 r. skierowaną do ks. dra Kumora, następcy ks. dra Librowskiego na tym stanowisku, używano odtąd nazwy sekretarza generalnego Ośrodka. Nowy sekretarz otrzymał wówczas nominację na adiunkta przy tymże zakładzie międzywydziałowym. Pod koniec lat siedemdziesiątych tytuł sekretarza generalnego zostaje zastąpiony, zgodnie z charakterem tej funkcji, tytułem sekretarza naukowego. Po dwu i pół letnim wakanie obowiązki te pełni zatrudniony 1 sierpnia 1980 r. na stanowisku dokumentalisty, a od 1 stycznia 1981 r. jako asystent naukowo-badawczy ks. mgr Janusz Kania. 14 sierpnia 1981 r. zlecono temuż kapłanowi miejscowej diecezji obsługiwanie kaplicy, mieszkańców i sióstr w Domu Pomocy Społecznej dla Dorosłych nr 1 w Lublinie, ul. Głowackiego 26. Jest to największa tego typu placówka w mieście, licząca około 250 chorych, w większości w stanie ciężkim, oraz blisko 100 osób personelu.

4. Pracownicy Biura

Dzielią się na etatowych (sekretarz plus 1 etat sekretarki biurowej, od r. 1980 dokumentalisty) oraz ewentualnych stażystów i stypendystów. W przypadku sekretarki angażowano na stanowisku starszego referenta siostrę Letycję Jadwigę Wojsław OSU, zastąpioną w październiku r. 1979 przez siostrę Lucynę Mistecką CR pracującą na pół etatu, która po uzyskaniu doktoratu została zatrudniona z dniem 1 marca 1980 r. jako dokumentalista, pozostając na tym stanowisku do 31 maja tegoż roku. Wakujący etat o pełnym wymiarze godzin pracy objęła — 1 kwietnia 1981 r. — w stopniu młodszego dokumentalisty mgr Maria Dębowska, przechodząc już 1 października (w związku z podjęciem trzyletnich studiów w Instytucie Historii Kościoła) na pół etatu; awansowana 1 sierpnia 1984 r. na dokumentalistę, od 1 stycznia 1985 r. pracuje znów na całym etacie. Na początku okresu sprawozdawczego pomagała jeszcze w pracy biura jego emerytowana sekretarka siostra Elżbieta Waleria Łukasiewicz OSU (zm. 22 października 1985 r. w Lublinie), a na przełomie lat 1978/79 (7 miesięcy) siostra Fides Urszula Rozkosz, józefitka z Lubaczowa odbywająca tu staż archiwalny. Od 1 stycznia 1982 r. zatrudniono na okres 2 lat stażystkę w wymiarze 18 godz. tygodniowo. Od tegoż roku rozpoczęto systematyczne angażowanie studentów odpracowujących stypendia stolówkowe: w roku akademickim 1981/82 — 80

godzin, w roku 1982/83 — 120 godzin, w 1983/84 — 30 godzin, 1984/85 — 120 godzin.

5. Pracownicy Redakcji

Redaktorem wychodzącego od r. 1959 organu Ośrodka, półrocznika *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* jest nieprzerwanie jego założyciel ks. prof. Stanisław Librowski. Czynności administratora i korektora pełni siostra Maria Laurencja Jędrzejczak ze Zgromadzenia Sióstr Wspólnej Pracy, doktoryzowana w r. 1982; pozostająca początkowo na stanowisku referenta, od 1 stycznia 1981 r. posiada status pracownika instytucji wydawniczej (redaktora). Dnia 20 listopada 1984 r. ks. mgr Joachim Giela uzyskał pół etatu asystenta redaktora.

6. Pracownicy Pracowni i Laboratorium Mikrofilmowego

Zorganizowana w latach 1960—1962 w oparciu o statut zakładu własna pracownia mikrofilmowa, przekształcona w końcu r. 1974 na pracownię ogólnouniwersytecką, w sytuacji niespełnienia zadań reprograficznych wobec ABMK, została na powrót wydzielona do dyspozycji macierzystej placówki: od 1 lutego 1980 r. zatrudniono tu na etacie technika fotograficznego mgra Józefa Misiudę. Po rezygnacji tegoż z pracy już 17 października, w końcowym etapie urzędowania lokalu pracowni, został zaangażowany z dniem 1 lutego 1981 r. na pół etatu (w wymiarze dostosowanym do obecnych możliwości dokumentacyjnych i reprograficznych) fotograf Jan Koziół.

III. DZIAŁALNOŚĆ

Podczas pierwszej połowy sprawozdawczego przedziału czasowego, tj. w latach akademickich 1975/76—1979/80 (w przeciwieństwie do osiągnięć okresu poprzedzającego, charakteryzującego się dużym postępem w tworzeniu archiwum mikrofilmowego oraz organizowaniu akcji szkoleniowych), Ośrodek ABMK przeżywał trudności spowodowane pozbawieniem go własnej pracowni reprograficznej, brakiem obsady od początku r. 1978 na stanowisku sekretarza naukowego, a także — od 21 lutego 1980 r. — pracowników dokumentacji naukowej, w związku z uzyskaniem przez siostrę Mistecką bezpłatnego urlopu do 31 maja, tj. do czasu formalnego zakończenia przez nią pracy w zakładzie. Zatrudniony od 1 lutego 1980 r. fotograf przebywał na szkoleniu w pracowni ogólnouniwersyteckiej. Całkowicie ustała w tych latach działalność szkolenia zawodowego pracowników archiwów, bibliotek i muzeów kościelnych (zjazdy, kursy i seminaria). W ramach oficjalnych kontaktów naukowych poszczególnych referatów można odnotować udział zastępcy dyrektora do spraw bibliotecznych o. Sotowskiego, na zaproszenie Zakładu Starych Druków Biblioteki Narodowej, w konferencji naukowej poświęconej starym drukom, która obradowała w Warszawie w dniach 23—24 lutego 1978 r.

W dziedzinie gromadzenia, opracowywania, konserwacji i mikrofilmowania zbiorów komplet tych czynności ukończono w r. 1975/76 w stosunku do 13 jednostek archiwaliów (ok. 1,17 metra bieżącego akt na 7200 klatkach mikrofilmowych, a więc obejmujących ok. 14400 stron materiału aktowego). W r. 1976/77 doprowadzono do końca prace nad

32 jednostkami (5,4 m.b.). Trzeba tu zaznaczyć, iż front rozpoczętych działań był w tych latach znacznie szerszy. W r. 1977/78 zmikrofilmowano tylko kilka fascykułów, podobnie jak w poprzednich latach pochodzących z Archiwum Archidiecezji Lwowskiej w Lubaczowie. W tym też roku, dzięki staraniom ks. Librowskiego uzyskano 24 tomy kopiarzy, indeksów i akt kapitulnych z archiwów kościelnych Gniezna, Łowicza i Warszawy. W r. 1978/79 nie odnotowano żadnej zmikrofilmowanej pozycji. Opinia dyrektora wyrażona w sprawozdaniu rocznym określa postępek prac jako minimalny ze względu na brak pracowni mikrofilmowej oraz niemożność skoordynowania wysiłków zakładu z pracą archiwów kościelnych w terenie, czemu mogłaby zaradzić komisja naukowa złożona z najwytrawniejszych archiwistów kościelnych. Poszukiwano kandydata na sekretarza naukowego, a w roku następnym także na drugiego pracownika naukowego. Na ten też okres przedłużyły się wymienione wyżej trudności. Dalej nie prowadzono działalności reprograficznej.

Świadczone następujące usługi naukowe. W r. 1975/76 odpowiedziano na kilka kwerend z kraju i z zagranicy a także pośredniczono, na prośbę Polskiej Akademii Nauk oraz Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, w mikrofilmowaniu ksiąg metrykalnych: przez pierwszą instytucję w parafii Wieleń nad Notecią, a w przypadku drugiej w Archiwum Diecezjalnym w Przemyślu. Ksiądz Kumor wyselekcjonował też dla *Słownika Biograficznego Archiwistów Polskich*, opracowywanego przez Toruński Ośrodek Naukowy, zasłużonych archiwistów kościelnych oraz zaproponował kandydatury na ewentualnych autorów wytypowanych przez siebie haseł biogramowych. W r. 1976/77 udzielono także żądanych informacji o archiwach i bibliotekach kościelnych kraju oraz pośredniczono w kwerendzie dla Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie, przeprowadzonej z myślą o uzupełnieniu znajdującego się w posiadaniu archidiecezji zbioru elenchów i rubrycel. Już na początku omawianego okresu ograniczono udostępnianie zbioru mikrofilmowego do 3 dni w tygodniu, a jak wskazuje statystyka za okres 2 ostatnich lat, czas ten jeszcze bardziej skrócono w sytuacji wzmiankowanych wyżej trudności lokalowych i braków personalnych. W r. 1975/76 obsłużono na miejscu 137 kwerendzistów, głównie z KUL i UMCS, a także z uniwersytetów Warszawy, Wrocławia, Poznania i Łodzi. Wysłano żądane kopie do RFN i USA. W r. 1976/77 korzystających na miejscu było 110, również głównie z KUL i UMCS, oraz pojedyncze przypadki z Warszawy, Krakowa, Nysy. Zrealizowano kilka wysyłek do Warszawy, Wrocławia, Kielc. W r. 1977/78 odnotowano 130 badaczy z lubelskich ośrodków naukowych, a także z Warszawy, Torunia, Kielc, Krakowa oraz Austrii. W r. 1978/79 zarejestrowano ponad 50 osób i instytucji krajowych, a w 1979/80 udostępniono zbiory dla celów ćwiczeniowych studentów KUL; miejscowych kwerendzistów indywidualnych było 4, tyłuż załatwiono drogą przesyłki pocztowej.

Nieprzerwanie i niezawodnie funkcjonowała dwuosobowa redakcja półrocznika *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* (redaktor założyciel ks. prof. S. Librowski, administrator i korektor s. M. L. Jędrzejczak) wydając terminowo wszystkie 10 tomów (od 31 do 40), każdy liczący 400 stron.

Niewątpliwym osiągnięciem stwarzającym przesłanki normalnego roz-

woju było uzyskanie dla Ośrodka, dzięki energii jego dyrektora ks. prof. Zielińskiego oraz okazanemu przez zespół rektorski zrozumieniu, najpierw (w sierpniu 1979 r.) dwuizbowego lokalu przy ul. Chopina 29 m. 7 po śp. ks. profesorze Mieczysławie Żywczyńskim, a w roku następnym dwu dalszych pomieszczeń (zwolnionych przez księży Mariana Lewkę i Jerzego Wolnego) dla pracowni mikrofilmowej. Tym samym, w 20 lat po wyodrębnieniu Ośrodka ABMK z Biblioteki Uniwersyteckiej, uzyskał on niezależność lokalową, opuszczając gmach BU KUL a jednocześnie nie tracąc — dzięki bliskiemu sąsiedztwu — kontaktu z jej niezastąpionym w Lublinie zasobem. Przeniesienie zajmującego dużo miejsca dokumatora z głównego gmachu Uniwersytetu przy Al. Racławickich 14 umożliwiło zlokalizowanie pracowni fotograficznej w jej obecnym miejscu w tymże gmachu. Zwolniono również, dzielony dotąd wspólnie z Intendenturą, duży magazyn w podziemiach gmachu głównego, przenosząc archiwalia lwowskie do siedziby Ośrodka przy ul. Chopina 29. W ciągu r. 1979/80 urządzono czytelnię (30 m²) dla interesantów (w razie potrzeby salę konferencyjną i szkoleniową) zaopatrzoną m.in. w szafę dla dotychczasowego zasobu mikrofilmowego, 2 czytniki i regały dla biblioteki zakładowej. Drugi pokój (20 m²) przeznaczono na pracownię personelu naukowego, a zarazem pomieszczenie biura.

W okresie 1980/81—1984/85 zaszły istotne zmiany w funkcjonowaniu zakładu. Najpierw, od 1 sierpnia do 23 grudnia 1980 r. sporządzono we własnym zakresie biura plany i przeprowadzono prace remontowo-adaptacyjne dla potrzeb stacji mikrofilmowej. Przejęte w sierpniu 1980 r. pomieszczenie po ks. Lewce adaptowano na laboratorium, po ks. Wolnym na pracownię dokumatora. W laboratorium wykonano prace hydrauliczne, elektryczne i murarskie. A więc doprowadzono ciepłą i zimną wodę urządzając 2 niezależne stanowiska poboru i odpływu oraz zakładając instalację awaryjnego wyłączania całego urządzenia, a także wykonano w podłodze dodatkowy kanał odpływowy. Takie rozwiązanie zabezpiecza możliwość założenia dodatkowego stanowiska pracy oraz ewentualną zmianę obecnego układu ciągu obróbki laboratoryjnej, bez dodatkowych nakładów inwestycyjnych. Ograniczenia w tym względzie mogą wynikać jedynie ze szczupłości lokalu. Laboratorium bowiem, w kształcie litery L ma zaledwie 10,5 m² powierzchni. Wprowadzono dwa uziemione obwody zasilające. System dwuobwodowy zapewnia ciągłe oświetlenie pomieszczenia laboratoryjnego nawet w razie przypadkowego zwarcia na jednym z obwodów. Przeprowadzono przewód instalacji „siłowej”, co w przyszłości przy konieczności doprowadzenia prądu trójfazowego, zaoszczędzi powtórnego remontu. Wmontowano kominową wentylację elektryczną. System kilkunastu punktów świetlnych i gniazd wtykowych stwarza możliwość maksymalnych kombinacji przy organizacji pracy laboratoryjnej. Wymieniono też podłogę z desek na posadzkę terakotową o specjalnie wymodelowanym profilu nachylenia, co zapewnia prawidłowy odpływ wody. Położono pod posadzką wielowarstwową izolację wodoszczelną i glazurę na ścianach. Sporządzono osłony okienne. W drugim pomieszczeniu (27,5 m²) przeznaczonym na pracownię aparatury dokumatora i pełniącym jednocześnie rolę magazynu akt pozostających aktualnie w mikrofilmowaniu, założono dodatkowy obwód zasilający. Przeprowadzono cyklinowanie podłogi. Oba pomieszczenia sta-

cji mikrofilmowej pomalowano łącznie z otworami okiennymi i drzwiami. Przesunięcie drzwi pozwoliło wygospodarować w części przedpokoju miejsce na magazyn zbioru mikrofilmowego. Jest to lokal ciemny (posiada jedynie prześwit na klatkę schodową w górnej części drzwi) o wymiarach 3,8 m na 1,6 m (tj. 6,08 m²). Sprawę komplikuje fakt, że znajduje się tu troje drzwi. Jedne z nich z konieczności nie są używane (bezpośrednie wyjście na klatkę schodową). Dwoje drzwi muszą być używane, ponieważ magazyn jest pomieszczeniem przejściowym.

W zakresie wyposażenia i sprzętu sprowadzono szereg nowych nabytków i wprowadzono pewne innowacje. Zainstalowano „mokry” i „suchy” stół oraz półki na chemikalia sporządzone sposobem gospodarczym z płyt winidurowych, a to w celu wyeliminowania materiałów drewnianych i osiągnięcia tym samym większej trwałości wyposażenia oraz wyeliminowania możliwości nasycenia materiałów drewnianych chemikaliami. Zakupiono metalowe szafy na mikrofilmy w ilości 5 sztuk (w r. 1984 dokupiono jeszcze jedną). Zawarto umowę ze Spółdzielnią Rzemieślniczą „Reflex” w Warszawie na wykonanie szpul i kaset do mikrofilmów 35 mm o pojemności 30 m w ilości 1000 kompletów oraz 1000 okrągłych pudełek do krótkich odcinków mikrofilmów. Cewy i pojemniki spełniają warunki obowiązującej normy co do wytrzymałości mechanicznej oraz chemicznych właściwości tworzywa, z którego je sporządzono. Nabyto 7 metalowych regałów do składowania bieżąco mikrofilmowanych akt. W styczniu 1981 r. Uniwersytecka Pracownia Fotograficzna i Mikrofilmowa wydała podstawową część sprzętu do reprografii, będącego własnością Ośrodka, co umożliwiło przystąpienie do systematycznej pracy. Są to stare urządzenia produkcji NRD-owskiej, w dużym stopniu (aparat mikrofilmujący typu Dokumator IV A) lub całkowicie (wywoływaczka) zużyte. W tej sytuacji konieczny był remont dokumatora. Zakupiono elementarne wyposażenie laboratoryjne i materiały potrzebne do produkcji filmowej. Brak wielu asortymentów na rynku nie pozwalał na skompletowanie od razu wszystkich instrumentów pracy; uzupełniano je stopniowo. Rozpoczęto gromadzenie publikacji z dziedziny reprografii i regulujących ją norm z myślą o doskonaleniu jakości produkcji oraz pozycje związane z zakresem statutowej działalności. Nowe szafy, kasety i szpule pozwoliły na zmianę dotychczasowego sposobu magazynowania i konserwacji zasobu; przedłużają też trwałość taśmy i spełniają warunki określone przez przepisy. Dotychczas używano drewnianych szaf i metalowych szpul. Trzeba tu nadmienić, że koszt nowych mebli magazynowych był — w zależności od asortymentu — od 2 do 3 razy niższy od tradycyjnych. Dla potrzeb transportu archiwaliów wypożyczanych do pracowni ABMK kupiono w Międzywojewódzkiej Spółdzielni Pracy „Sigma” w Łodzi, Oddział w Pabianicach, 10 pojemników poliestrowych z 3 warstw tkaniny szklanej. Ostatnio dokupiono do pracowni biura czytnik DL 5.2.

W obliczu koniecznej modernizacji technicznej pracowni w r. 1981/82 autor niniejszego przeprowadził rozeznanie w szeregu stacji mikrofilmowych w kraju, m.in. w Pracowni Fototechnicznej Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, w Zakładzie Reprografii Biblioteki Narodowej w Warszawie, w pracowni Zakładu Techniki Informacyjnej Ośrodka Informacji Naukowej PAN w Rembertowie. Optymalnym roz-

wiązaniem okazał się zestaw dokumatora produkcji angielskiej typu „Recordak” i automatycznej wywoływarki holenderskiej marki „Combilabor”. Pierwszy aparat, aczkolwiek nie posiadający serwisu firmowego w Polsce, jest cennym nabytkiem ze względu na niezawodność, prostotę obsługi i wyposażenie w tzw. fotocełę, umożliwiającą precyzyjne fotografowanie jednostek archiwalnych o różnej wyrazistości pisma na poszczególnych kartach i dużej skali w zróżnicowaniu ich zabarwienia, uwarunkowanego zmianami zaszłyymi w czasie, zależnymi od gatunku papieru. Z kolei wymieniona aparatura wywołująca ma tę zaletę, iż daje większą możliwość stosowania chemikaliów i taśm filmowych różnej produkcji, a to ze względu na posiadane warunki operowania w znacznie szerszych, niż to się spotyka w standardowych urządzeniach innych marek, granicach czasowych. Pozwala to na pracę nie tylko na zachodnich, ale także na wschodnioniemieckich i polskich materiałach laboratoryjnych. Natomiast mankamentem jest nieposiadanie przez tę firmę serwisu w Polsce i — zdaniem niektórych użytkowników — zbyt krótki czas utrwalania, co w przypadku instytucji nastawionej na nieograniczony czas przechowywania taśmy, jest niewątpliwie poważnym brakiem, aczkolwiek wydają się możliwe innowacje udoskonalające maszynę i pod tym względem. Alternatywą, i to skuteczną dzięki niższej cenie oraz posiadaniu serwisu w Warszawie, okazał się aparat firmy Agfa-Gevaert z Antwerpii (Belgia) i Leverkusen (RFN) typu Copex FP 400. Ośrodek otrzymał w maju 1985 r. nową jego wersję FP 500, jako dar z RFN. Na tym miejscu niech wolno będzie złożyć podziękowanie na ręce p. Antonii Willemesen z Kronberg/Ts. Poza wymienionymi, wykonano szereg drobniejszych prac natury gospodarczej i organizacyjnej.

Od r. 1981 Janusz Kania opracowywał materiały różnych zespołów Archiwum Archidiecezji Lwowskiej Obrządku Łacińskiego w Lubaczowie, przeznaczone (z tymczasowym wyłączeniem opisywanych z kolei przez Marię Dębowską ksiąg metrykalnych) do mikrofilmowania. W zastępstwie archiwum podjęto trud porządkowania zasobu, którego struktura w konsekwencji ostatniej wojny uległa destrukcji, a on tym samym zamienił się w zbiór luźnych, nierzadko uszkodzonych jednostek. Należało zająć się nie tylko poszczególnymi fascykulami czy księgami wytypowanymi do akcji reprograficznej, ale także odtworzyć pełny schemat struktury zbioru wraz z ustaleniem kompletu sygnatur — i niejednokrotnie — zrekonstruować proces aplikacji sygła do właściwej jednostki (do której pierwotnie przynależał, aczkolwiek nie zawsze zdążono go tam umieścić), co oznaczało odnalezienie tradycyjnej pozycji danego obiektu archiwalnego w zespole. Była to praca bardzo żmudna i długotrwała zważywszy, że chodziło o sieć ok. 400 podziałów występujących na 6 poziomach. Dodać należy, iż pracowano najczęściej nad jednostkami wielkimi (poza księgami metrykalnymi z reguły średniej objętości), liczącymi od kilkuset do tysiąca kilkuset, a nawet więcej kart i stron każda, o własnym, różnego stopnia, ale zwykle skomplikowanym układzie wewnętrznym, co musiało znaleźć przynajmniej częściowe odbicie w szerszej wersji opisu przeznaczonego do umieszczenia na początku jednostki mikrofilmowej. Identyfikację miejsca poszczególnych jednostek w zbiorze lwowskim przed jego repatriacją komplikował fakt, iż znaczna część materiałów nie pochodziła z Archiwum Archidiecezjalnego, ale

z innych archiwów kościelnych Lwowa — co trzeba było ustalić — i wymagała dopiero włączenia doń na zasadach zgodnych z podstawami jego struktury. Wobec niewielkich możliwości, jakimi dysponowała ta mała część archidiecezji, która znajduje się w granicach PRL — nie posiadająca wówczas stałej i fachowej obsady archiwalnej — nadprogramowa praca Ośrodka ABMK okazała się w tym przypadku koniecznością. Odpowiednio wydłużyło to jednak czas przygotowywania archiwaliów do mikrofilmowania. W latach 1981—1985 (z przerwą roczną) opracowano i zminiaturyzowano ok. 162 800 stron archiwaliów (ok. 81 400 klitek mikrofilmowych negatywu); bez kilku zaledwie procent były to materiały lwowskie, którymi — dla okresu kilku ubiegłych wieków — zajmował się J. Kania, z wyjątkiem ostatniej XX-wiecznej ich partii przygotowywanej przez M. Dębowską z przeznaczeniem do katalogu nr 6. Przykładowo, w najmniej „wydajnym” ilościowo roku akademickim 1981/82 sfotografowano 84 fascykuły po ok. 1200 stron każdy. Oprócz sporządzania negatywów, kopiowano je w celu uzyskania pozytywu przeznaczonego do udostępnienia. Z braku miejsca w magazynie oraz z powodu nieposiadania magazynu duplikatów zabezpieczających stan zasobu na okoliczność wypadku losowego, nie produkowano drugiej kopii; trudności materiałowe i brak (wywoływarka) oraz pogarszająca się jakość wyeksploatowanego sprzętu (dokumator, kopiarka) spowodowały wstrzymanie powielania egzemplarzy dla właściciela oryginału. Natomiast odtworzono wszystkie niewykonane kopie negatywów z lat ubiegłych, bądź uzupełniono braki powstałe w trakcie ponad dwudziestoletniego udostępniania zbioru. Przeprowadzono w celach porządkowych i konserwatorskich przegląd ok. 7500 rolek mikrofilmowych, tj. całego dotychczasowego zasobu zakładu. Opisano, poklejono i umieszczono w specjalnych pojemnikach całość dotychczas zmagazynowanej tymczasowo oraz na bieżąco produkowanej taśmy z naświetlonym i wywołanym materiałem archiwalnym; na przykład w r. 1982/83 zabiegi te objęły ok. 5,5 tys. metrów, tj. ok. 130 tys. klitek.

Rozpoczęte w r. 1981 prace nad koncepcją i realizacją 5 zeszytu katalogu mikrofilmów Ośrodka doprowadziły do opublikowania tegoż przez ks. Kanię w poprzednim tomie niniejszego czasopisma. Jak wynika z podanych wcześniej informacji, zajęcie to było szczególnie pracochłonne, ponieważ zasób lwowski uległ dewastacji i rozproszeniu, wymagał więc w praktyce opracowania od podstaw, zanim stało się możliwe udostępnienie o nim informacji w druku. Zaopatrzony w obszerny wstęp źródłoznawczy, katalog rejestruje dokumentację mechaniczną sporządzoną i przechowywaną w Ośrodku ABMK, głównie archiwaliów lwowskich. Jest on jednocześnie — ze względu na odtworzoną w nim przedwojenną strukturę Archiwum Archidiecezjalnego we Lwowie — pierwszym katalogiem zarówno międzywojennego, jak i obecnego zbioru archiwaliów lwowskich.

W r. 1980/81 umożliwiono korzystanie ze zbiorów ABMK kwerendyżystom prywatnym i państwowym w ośrodkach Gdańska, Kielc, Poznania, Radomia, Warszawy, Wrocławia, Zielonej Góry, Białej Podlaskiej — wysyłając tamże zamówione jednostki. Na miejscu w Lublinie korzystało z pomocy Ośrodka 50 osób, w tym prof. J. Hamm z Wiednia. W roku następnym uzyskały dostęp do naszych mikrofilmów „pekazety” i insty-

tuty PAN oraz osoby prywatne w pracowniach Olsztyna, Kielc, Warszawy, Puław, Gdańska i Tarnowa. Zamówienia analogicznych placówek z Ostrowca Świętokrzyskiego, Zielonej Góry, Wrocławia, Torunia, Łodzi nie zostały zrealizowane ze względu na rygory stanu wojennego. Na miejscu udostępniono zbiory 120 kwerendzistom, m.in. z USA. W r. 1982/83 okoliczności stanu wojennego spowodowały spadek liczby kwerendzistów spoza Lublina do badaczy z Kielc i Warszawy oraz 100 miejscowych, ale już w kolejnym roku udostępniono mikrokopie i udzielono żądanych informacji 180 osobom na miejscu, a ponadto z szeregu miejscowości całego kraju oraz z Izraela. W r. 1984/85 liczba korzystających w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym utrzymała się na tym samym poziomie. Obok interesantów krajowych prywatnych oraz instytucji państwowych (głównie pracownie konserwacji zabytków, placówki PAN-owskie i uniwersyteckie), znalazły się osoby z zagranicy, m.in. z Paryża, Londynu, amerykańskiego Cambridge, Moskwy. Jako pomoc informacyjną wykonano katalog zawartości czasopisma *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* pod kątem zamieszczonych w nim inwentarzy i katalogów terenowych archiwów, bibliotek i muzeów kościelnych.

Założony u progu działalności reprograficznej chronologiczny zakres gromadzenia zminiaturyzowanych archiwaliów za okres do r. 1795 był w praktyce, z różnych względów, rozszerzany. Wynikało to m.in. z troski o zachowanie integralności mikrofilmowanego obiektu, którego ramy czasowe sięgały poza zaprogramowany na początku akcji terminus ad quem (czego przykładem może być jednostka odnotowana na 4 pozycji pierwszego numeru katalogu mikrofilmów ABMK, zawierająca zbiór różnych akt w sprawach kościelnych z lat 1303—1830), bądź z dbałości o kompletność zespołu (Zespół Akt Kolegiaty Zamojskiej z WAPL, choćby pozycja 382 i 383 w trzecim numerze katalogu, z których pierwsza to zarządzenia biskupów lubelskich z lat 1823—1858, a druga obejmuje pisma Konsystorza Lubelskiego za okres 1910—1911). Wraz z podjęciem prac nad archiwaliami repatriowanymi ze Lwowa — co oznaczało troskę o zabezpieczenie całego archiwum, poszerzonego w dodatku o szereg materiałów z innych placówek archidiecezji — cezura roku 1795 została w praktyce zniesiona. Ostatnio wśród zadań dokumentacyjnych Ośrodka znalazła się programowo tematyka XX-wieczna. Sprezycowało ją pismo ks. abpa Eronisława Dąbrowskiego, Sekretarza Episkopatu, z dnia 28 marca 1983 r. (znak: K-460-15) zaadresowane do Instytucji Kościelnych w Polsce. Sekretariat Episkopatu Polski dał w nim wyraz swego poparcia dla prac Ośrodka ABMK przy KUL, zainicjowanych przez jego dyrektora ks. Z. Zielińskiego, nad gromadzeniem „dokumentacji dotyczącej pomocy Kościoła i Instytucji kościelnych, w szczególności zakonów i zgromadzeń zakonnych, dla Żydów w okresie okupacji niemieckiej”. Sekretariat prosił „o udostępnienie pracownikom ABMK, upoważnionym przez J. E. Ks. Biskupa Piotra Hempereka, wszelkich relacji i informacji świadczących o udzielaniu pomocy Żydom oraz o umożliwieniu ich mikrofilmowania”. Na wniosek dyrektora, 14 kwietnia 1983 r. biskup pomocniczy lubelski prof. dr P. Hemperek takich uprawnień udzielił ks. J. Kani.

W r. 1983 biuro Ośrodka nawiązało kontakt ze 100 zgromadzeniami żeńskimi oraz z Zakładem Historii Polski w II wojnie światowej PAN

w celu uzyskania poszukiwanych informacji. Podstawę kwerendy stanowił kwestionariusz autorstwa ks. prof. Zielińskiego. W rezultacie zgromadzono kilkadziesiąt teczek relacji, a także kopii materiałów archiwalnych oraz trochę dokumentacji fotograficznej z większości zgromadzeń, głównie drogą korespondencji, ale także w wyniku kilku wywiadów przeprowadzonych i zaprotokołowanych przez ks. Kanię oraz sporządzonych przez tegoż wypisów z archiwum wymienionego zakładu PAN. Tenże pragnie na tym miejscu szczególnie podziękować znajomej z pracy duszpasterskiej w Lublinie, obecnie przełożonej generalnej Zgromadzenia Służebnic Najsw. Serca Jezusowego, matce Fidelisie Gorczyńskiej, za specjalnie przychylnie potraktowanie prośby podpisanego i udzielenie nie tylko zgody na zebranie odnośnych informacji, ale także za opracowanie i przesłanie pełnej listy aktualnie żyjących sióstr, które przeżyły okupację w zakonie. Relacje sióstr sercanek stanowią największą grupę w porównaniu do materiałów pochodzących z innych zgromadzeń. Całość uporządkowała i opisała M. Dębowska zgodnie ze schematem zaprogramowanym w biurze ABMK. Ksiądz dyrektor Zieliński podczas pobytu w Jerozolimie nawiązał kontakt i zapoczątkował wymianę materiałów źródłowych z Archiwum Yad Vashem. W r. 1984 z zasobu ABMK korzystała pani Leah Balint (w czasie wojny uratowana przez Siostry Franciszkańki Rodziny Maryi; nazywała się wówczas Alina Herla) pisząca w Uniwersytecie Hebrajskim w Jerozolimie pracę magisterską na temat „Ratowanie dzieci żydowskich w klasztorach w Polsce w latach okupacji hitlerowskiej” oraz ks. doc. dr hab. Franciszek Stopniak z ATK. Aktualnie materiały te znajdują się w opracowaniu merytorycznym, przygotowywanym przez ks. prof. Zielińskiego. Można tu wspomnieć, że w r. 1981 konsultowali się w biurze Ośrodka w sprawie lubelskich źródeł do historii Żydów dr Philip Hiat (Union of American Hebrew Congregations) oraz Philip E. Miller (Hebrew Union College-Jewish Institute of Religion), obaj z Nowego Jorku.

W związku z gromadzeniem źródeł do dziejów Kościoła w Polsce w czasie ostatniej wojny, J. Kania opracował „Uwagi na marginesie wybranych pozycji piśmiennictwa martyrologicznego w Polsce”, poświęcone współczesnemu martyrologium jako gatunkowi twórczości historycznej, a także recenzję pracy M. Grzybowskiego („Martyrologium duchowieństwa diecezji płockiej”) zatytułowaną „Nowa pozycja w szeregu martyrologiów polskich”. Oba artykuły przyjęto do tomu 36 (za r. 1985, zeszyt 4) *Roczników Teologiczno-Kanonicznych*.

W r. 1984 zainicjowano zbieranie materiałów dokumentujących, także współczesne, przejawy życia religijnego w Polsce. W pierwszym etapie przystąpiono do gromadzenia i opracowywania źródeł archiwalnych, ankietowych oraz bibliografii, dotyczących kultu maryjnego w makroregionie lubelskim. Powstała praca „Miejsca szczególnej czci Matki Bożej na Lubelszczyźnie”, autorstwa ks. Kani. Druk rozpoczęto w *Wiadomościach Diecezjalnych Podlaskich* (rok 1984 nr 4—5 s. 144—157, rok 1985 nr 2 s. 50—64). Wersja popularna ukazała się jako *Diecezjalny Kalendarz Maryjny 1984*, wznowiony także w roku następnym.

Obok kontaktów z Yad Vashem, miały miejsce relacje z innymi placówkami spoza Uczelni. Na ogólnokrajowej naradzie przedstawiciele naukowych instytucji państwowych i kościelnych, zorganizowanej przez Za

rząd Sekcji Muzykologów Związku Kompozytorów Polskich, Sekcję Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML (International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres), oraz Zakład Zbiorów Muzycznych Biblioteki Narodowej — która to narada miała miejsce w siedzibie Zarządu Głównego Związku Kompozytorów Polskich w Warszawie (Rynek Starego Miasta 27) w dniu 23 listopada 1982 r. — wybrana została Polska Komisja Répertoire International des Sources Musicales (RISM) w celu organizacji i koordynacji kwerendy, a także opracowania materiałów muzycznych z przeznaczeniem do publikacji w wychodzącej od lat serii międzynarodowego inwentarza RISM. Centralne kartoteki RISM mieszczą się w Kassel (RFN), w Deutsches Musikgeschichtliches Archiv. W skład ośmioosobowej komisji wszedł ks. Kania (*Biblioteka Muzyczna 1980—1982*. Warszawa 1984 s. 49). Delegat Ośrodka ks. Kania, wziął też udział w naradzie odbytej 24 marca 1984 r. w siedzibie AGAD w Warszawie, zorganizowanej przez Departament Studiów Uniwersyteckich, Ekonomicznych i Pedagogicznych Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki oraz Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych w sprawie konserwacji zbiorów archiwalnych i bibliotecznych. Z kolei w dniach 7 i 8 kwietnia 1984 r. M. Dębowska uczestniczyła w sesji naukowej z okazji otwarcia nowej wystawy głównej Muzeum Misyjno-Etnograficznego Seminarium Duchownego Księży Werbistów w Pieniężnie na temat: „Zbiory pozaeuropejskie w państwowych i kościelnych muzeach etnograficznych w Polsce”. W styczniu 1984 r. odwiedziła Ośrodek dr Patricia Kennedy Grimsted z uniwersytetu w Cambridge (USA), zainteresowana pracami nad archiwaliimi lubaczowskimi. Po zapoznaniu się z materiałami do przygotowywanego katalogu nr 5 mikrofilmów ABMK, zaproponowała autorowi tegoż napisanie artykułu archiwoznawczego poruszającego interesującą jej zakłád problematykę. Aktualnie powstają dwa opracowania, z których jedno dotyczy historii Łacińskiego Archiwum Archidiecezjalnego we Lwowie, drugie natomiast rekonstrukcji lwowskiego kościelnego zasobu archiwalnego, znajdującego się obecnie w Lubaczowie.

Na stypendium Polskiego Instytutu Kultury Chrześcijańskiej w Rzymie przebywał w październiku 1984 r. ks. Kania, pracując przy porządkowaniu materiałów beatyfikacyjnych. Tenże wygłosił referaty na międzyuczelnianych sympozjach urządzonych przez Międzywydziałowy Zakład Badań nad Kulturą Bizantyńsko-Słowiańską KUL: „Stanowisko biskupa M. L. Fulmana wobec rozbiórek cerkwi na Lubelszczyźnie w roku 1938” (14 października 1983 r.); „Problem łączności Kościoła ruskiego z Rzymem do XII wieku” (25 września 1985 r.). Podjęto tym samym współpracę w zakresie historii stosunków Kościoła i Cerkwi. Obie pozycje oddano do druku w *Zeszytach Naukowych KUL*. Na zlecenie Kurii Biskupiej w Lublinie ks. Kania sporządzał opinie cenzorskie i wydawnicze prac opartych o kościelne źródła archiwalne. Przeprowadził też kwerendę w celu udokumentowania faktu dawnej własności katolickiej gruntu, na którym buduje się kościół w Nieleldwi.

W zakresie współpracy z innymi placówkami w ramach Uniwersytetu, zmikrofilmowano dla potrzeb muzykologii szereg muzykaliów z ca-

tego kraju, dostępnych także w pracowni Ośrodka szerszemu gronu badaczy. Uzyskano do naszych zbiorów zakonne polonika kościelne z archiwów rzymskich, dostarczone przez dra Piotra Gacha. Przyjęto do realizacji zamówienie Zakładu Historii Prawa Kościelnego w Polsce przy Wydziale Prawa Kanonicznego, dotyczące zmikrofilmowania wszystkich dostępnych statutów synodów diecezjalnych w Polsce.

Wznowiono po ośmioletniej przerwie akcję szkoleniową. Służyła temu — po stosownych przygotowaniach strony merytorycznej i organizacyjnej w latach 1980—1981, w których rolę konsultanta pełnił ks. mgr Feliks Lenort z Poznania — odbyta w dniach 15 i 16 września 1981 r. w Lublinie Ogólnopolska Konferencja dla Kadry Kierowniczej Bibliotek Teologicznych w Polsce na temat „Problemy biblioteki teologicznej”. W tomie 44 z r. 1982 czasopisma *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*, a także w formie nadbitki, ukazały się obszerne materiały z sympozjum stanowiące rodzaj skryptu dla personelu bibliotek kościelnych. Wydany w redakcji ks. Kania i zaopatrzone we wstępne omówienie pióra tegoż autora (*Problemy polskich bibliotek teologicznych w świetle obrad ich kadry kierowniczej odbytych w Lublinie 15—16 września 1981 roku*), zawiera 5 podstawowych referatów i komplet materiałów wniesionych podczas obrad przez środowisko bibliotekarzy kościelnych. W dniach 27—28 listopada 1984 r. pod auspicjami referatu archiwalnego Ośrodka miała miejsce ogólnokrajowa konferencja dla kierowników archiwów diecezjalnych, bilansująca powojenne osiągnięcia tych placówek. W opracowaniu — jako owoc obrad — znajduje się skrypt omawiający podstawowe problemy archiwistyki kościelnej w Polsce.

W dalszym ciągu niezawodnie ukazywały się kolejne tomy (od 41 do 51) *Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych*. Ponieważ w niniejszym tomie zamieszczona jest retrospektywna bibliografia pełnej zawartości czasopisma, fakt ten zwalnia od omawiania treści periodyku w okresie sprawozdawczym.

Zgodnie z postanowieniem podjętym na posiedzeniu Ośrodka ABMK w dniu 3 marca 1981 r. (obecni księża profesorowie Librowski i Zieliński, ks. Kania oraz ks. profesor Kumor jako były kierownik), wszczęto starania o reorganizację Ośrodka łącznie z wprowadzeniem zmian do jego statutu. Pismem z 21 kwietnia 1981 r. złożono w rektoracie KUL postulat w sprawie pozyskania lokalu dla redakcji oraz pomieszczenia na pracownię automatycznej wywoływarki, sprawdzania jakości taśmy i jej kopiowania.

IV. REGULAMIN DLA KORZYSTAJĄCYCH Z ARCHIWUM MIKROFILMÓW OŚRODKA ARCHIWÓW, BIBLIOTEK I MUZEÓW KOŚCIELNYCH PRZY KUL

- § 1. Zezwolenie na korzystanie z mikrofilmów udziela dyrektor, względnie sekretarz naukowy Ośrodka ABMK na pisemną prośbę zainteresowanego. Niesamodzielni pracownicy nauki powinni przedłożyć pisemne skierowanie właściwego kierownika pracy naukowej, bądź delegującej ich instytucji.

- § 2. Ubiegający się o korzystanie ze zmikrofilmowanego zasobu krajowych archiwów kościelnych ma także obowiązek złożenia w Biurze Ośrodka zezwolenia właściwego archiwum. W ten sposób spełnione zostają warunki, zawarowane odnośnymi punktami umowy między Ośrodkiem ABMK a kompetentnymi instancjami kościelnymi (w przypadku zbiorów diecezjalnych są to kurie biskupie), co do obowiązku informowania dyrekcji każdego z udostępniających swe akta w postaci mikrofilmu archiwum o wszystkich korzystających za pośrednictwem Ośrodka z jego zasobu oraz tematach opracowywanych na podstawie tegoż.
- § 3. Korzystający z mikrofilmów zobowiązuje się na piśmie dostarczyć do Ośrodka ABMK 2 egzemplarze każdej swojej drukowanej publikacji, do której wykorzystał materiał z archiwum Ośrodka. Jeden z tych egzemplarzy — zgodnie ze zobowiązaniem wynikającym z umów zawieranych przez nasz zakład z poszczególnymi archiwami — przeznaczony jest dla właściwego archiwum; drugi włączony zostaje do księgozbioru ABMK.
- § 4. Kopiowanie, powielanie i publikacja mikrofilmów wymaga osobnego, pisemnego zezwolenia kierownictwa ABMK. Kierownictwo Ośrodka nie może wydać takiego zezwolenia — zgodnie z warunkami obowiązujących go umów zawartymi z właściwymi instancjami kościelnymi — bez pisemnej zgody tychże. Pozwolenie takie ma dokładnie określać sygnatury ABMK dopuszczone do tego rodzaju udostępniania.
- § 5. Korzystający z mikrofilmów jest obowiązany osobiście oddać udostępnione mu mikrofilmy pracownikowi Ośrodka.
- § 6. W przypadku zagubienia lub zniszczenia (także częściowego) filmu, wypożyczający pokrywa wyrządzoną szkodę według wysokości oszacowanej przez kierownictwo Ośrodka ABMK.
- § 7. Zbiór mikrofilmów dostępny jest dla interesantów w dni robocze od godz. 8.30 do 14.00, w soboty robocze od 8.30 do 13.00.
- § 8. Ośrodek ABMK tylko wyjątkowo wypożycza mikrofilmy na zewnątrz. Mikrofilmy archiwaliów znajdujących się poza granicami kraju udostępniane są wyłącznie na miejscu.
- § 9. Jeżeli kierownictwo Ośrodka przekona się, że badacz nie może wykorzystać mikrofilmów w Lublinie, wówczas udostępni mu je w pracowni archiwum, biblioteki, względnie muzeum, ewentualnie w pracowniach innych równorzędnych placówek naukowych kościelnych lub państwowych.
- § 10. W tym celu zainteresowany badacz zwraca się za pośrednictwem wymienionych instytucji do kierownictwa Ośrodka ABMK po potrzebne materiały.
- § 11. Mikrofilmy te mogą być wypożyczone na zewnątrz pod warunkiem, że zarówno występująca z wnioskiem dyrekcja, jak i pracownik naukowy dadzą gwarancję spełnienia wszystkich przepisów regulaminu, do których są zobowiązani pracujący na miejscu w Lublinie.
- § 12. Kierownictwo Ośrodka ABMK może sobie zastrzec do wyłącznego

wykorzystania pewne mikrofilmy, przy czym określenie, które z mikrofilmów do nich zaliczają się, należy do tegoż kierownictwa.

§ 13. Instytucja naukowa, która nie zwróci w oznaczonym terminie wypożyczonych mikrofilmów, traci możliwość dalszego wypożyczania.